HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש״ס

(א) מדות פ״ד מ״ו, (ב) לקמן סד, (ג) בס״א ליתא, (ד) בס״א: לשכב ולישב,

תורה אור השלם

1 הַיָּצִיעַ הַתַּחְתֹּנָה חָמֵשׁ בָּאַמָּה רָחְבָּהּ וְהַתִּיכֹנָה שֵׁשׁ בָּאַמָּה רָחְבָּהּ וְהַשְּׁלִישִׁית שֶׁבַע בָּאַמָּה רָחְבָּהּ כִּי מִגְרָעוֹת נָתַן לַבַּיִת סָבִיב חוּצָה לְבִלְתִּי אֲחֹז בְּקִירוֹת הַבָּיִת: מלכים א ו ו

2 וְהַצְּלָעוֹת צֵלָע אֶל צֵלָע שָׁלוֹשׁ וּשְׁלֹשִׁים פְּעָמִים וּבָאוֹת בַּקִּיר אֲשֶׁר לַבַּיִת לַצְּלָעוֹת סָבִיב סָבִיב לִהְיוֹת אֲחוּזִים וְלֹא יִהְיוּ אֲחוּזִים בְּקִיר הַבָּיִת: יחזקאל מא ו

3 וְהַתָּא קָנֶה אֶחָד אֹרֶךְ וְקָנֶה אֶחָד רֹחַב וּבֵין הַתָּאִים חָמֵשׁ אַמּוֹת וְסַף הַשַּׁעַר מֵאֵצֶל אוּלָם הַשַּׁעַר מֵהַבַּיִת קָנֶה אֶחָד: יחזקאל מ ז

גליון הש״ס

מתני׳ לא מכר יציע. ע׳ בהרא״ש בפי׳ נדרים דף נו ע״א ד״ה וחכ״א:

מוסף תוספות

א. ואלו הם ודאי היציעים הסובבים להיכל משלש צדדים וכן היו שלשים ושלש כדאיתא במסכת מדות (פ״ד מ״ג). ריטב״א. ב. [פי׳] כותל שמפסיק בין ההיכל ותא, וכותל התא [פי׳] שמפסיק בינו ובין רשות הרבים. יד רמה. ג. שעובי כותל ההיכל לא היה שוה בכל מקום שאם כן היו צריכות לנקב החומה לתחוב בה ראשי הקורות של התא וזה לא רצו לעשות פן ירקבו. תוס׳ יומא נב. ד. וכותל התא ה׳ אמות ומחצה. שם. ה. שהיה מגרע חצי אמה מכל כותל. שם. ו. דהיינו אורך המגרעת הראשונה היא שש והמגרעת השניה ארכה שבעה. שם.

רבינו גרשום

המוכר את הבית. סתם: יציע. מפרש בגמ׳: שהיא פתוחה לתוכו. דמהו דתימא כיון דתשמישו בבית מכרו אפ״ה אינו מכור: בזמן שיש לו מעקה גבוה י׳ טפחים. דבר חשוב בפני עצמו לא מכרו. וכן היו רגילין שהיו משתמשין בגגותיהן: אפתא דהכא הוי עליה ולא כההוא אפתא דסוף חזקת הבתים: בדקא חלילה. הוא פרוזדור שעושין בפני הבית ולועזין פוריי״א: מ״ד אפתא. אינו מוכר אע״פ שפתוח לבית כל שכן בדקא חלילה שלפני הבית שפתוח לחצר ולבית ודבר חשוב לעצמו: אבל מאן דאמר דבדקא חלילה. לא מיזדבנא דחשיבא: ג׳ שמות יש לו. במקרא: והיציע התחתונה. אלו לשכות שהיו בנויות חוץ לכותל בהמ״ק תחתים שנים ושלישים זו על גב זו. וכי האי גוונא היו בנויות דקי״ל דכותל ההיכל עביו שש אמות מלמטה כנגד היציע התחתונה והיא היתה חמש באמה רחבה וכנס אמה מכותל ההיכל כנגד תקרה של יציע התחתונה ועל אותה כניסה שוכבות קצות קורותיו של יציע וממנו ולמעלה כנגד יציע התיכונה היה עביו של כותל היכל חמש אמה ולהכי הוה תיכונה שש באמה רחבה וכנגד תקרה של תיכון כנס אמה בכותל היכל שעל אותה כניסה קצות קורות תיכון שוכבות וכנגד היציע שלישי היה עובי הכותל היכל ד׳ אמות. ולהכי והשלישית שבע באמה רחבה וכנס עוד אמה מקום שקורותיו שוכבות. נמצא מן תקרה השלישית ולמעלה עביו של כותל ג׳ אמה

המוכר את הבית [א] לא מכר יציע ואע״פ שהיא פתוחה לתוכו [ב] ולא את החדר שלפנים הימנו [ג] ולא את הגג בזמן שיש לו מעקה גבוה עשרה טפחים ר׳ יהודה אומר אם יש לו צורת פתח אע״פ שאינו גבוה י׳ טפחים אינו מכור: **גמ׳** מאי יציע הכא תרגימו אפתא רב יוסף אמר [ד] בדקא חלילה למאן דאמר אפתא לא מזדבנא כ״ש בדקא חלילה לא מזדבנא למ״ד בדקא חלילה אבל אפתא מזדבנא תאני רב יוסף שלש שמות יש לו יציע צלע תא יציע דכתיב [1] היציע התחתונה חמש באמה רחבה צלע דכתיב [2] והצלעות צלע אל צלע שלש ושלשים פעמים תא דכתיב [3] והתא קנה אחד אורך וקנה אחד רחב ובין התאים חמש אמות ואי בעית אימא מהכא (א) כותל ההיכל שש והתא שש כותל התא חמש אמר מר זוטרא [ה] והוא דהוי ארבע אמות אמר ליה רבינא למר זוטרא לדידך דאמרת עד דהוי ארבע אמות אלא מעתה גבי בור [ו] דתנן לא את הבור ולא את הדות אף על פי שכתב לו עומקא ורומא ה״נ אי הוו ארבע אמות אין אי לא לא הכי השתא התם הא תשמישתא לחוד והא תשמישתא לחוד הכא אידי ואידי חדא תשמישתא היא אי הוי ד׳ אמות חשיב ואי לא לא חשיב: ולא את החדר שלפנים הימנו: השתא יציע לא מיזדבן חדר מיבעיא
לא

המוכר את הבית. סתם: **היציע.** בגמרא מפרש. ואינו בכלל בית אע״פ שפתוח היציע לתוכו של בית דאיכא למימר דכיון דתשמישו לבית מכרו עם הבית אפ״ה אינו מכור: **ולא את החדר.** אע״פ שהוא לפנים מן הבית ופתוח לתוכו ודריסתו לבית דכיון דאין תשמישו כשל בית שאינו עשוי אלא להצניע שם חפציו לשמור כמין תיבה הלכך אינו בכלל בית: **בזמן שיש לו מעקה כו׳.** הוי חשוב בפני עצמו ולא בטיל אגג בית: **גמ׳ אפתא.** אפנטמ״ן בנין נמוך אצל הבית מצדו או מאחוריו: **בדקא חלילה.** איהו נמי כמין אפתא סמוך לבית אלא שעשוי חלונות חלונות לנוי לודר״ש בלע״ז והיינו לשון חלילה על שם שכתליו חלול כל סביביה ועשוי חלונות כן נראה בעיני: **כ״ש בדקא חלילה.** דאינו מכור דאין תשמישו דומה לתשמישו של בית כלל שהרי לנוי עשוי ולהקר שם: **אבל אפתא.** שהוא סתום כבית דמי תשמישו לתשמיש דבית טפי ומזדבנא בכלל בית: **היציע התחתונה וגו׳.** ג׳ היו זו על גב זו כו׳[ג] וכל אחת ואחת מרחבת אמה מחברתה בשביל שהיו כונסין את החומה אמה להושיב ראשי קורות של תקרה המפסקת בין יציע ליציע כדכתיב [מ״א ו] כי מגרעות דהיינו כניסת החומה נתן לבית סביב לבלתי אחוז בקירות הבית כלומר שלא יצטרך לנקוב את קירות הבית לתחוב שם ראשי קורות: **דכתיב.** ביחזקאל: **הצלעות צלע אל צלע וגו׳.** ופשטיה דקרא בתאים איירי: **קנה אחד אורך וגו׳.** היינו שש אמות שכן מדת הקנה כדמפרש ביחזקאל (מ) ואיציע התיכונה קאי דהויא שש אמות: **ואיבעית אימא מהכא.** נפקא לן דתא היינו בנין שאחורי בית דהיינו יציע דקחשיב תא אחורי ההיכל: **כותל ההיכל שש כו׳.** משנה במסכת מדות דקחשיב אורך ההיכל מן המזרח למערב מאה אמה כותל האולם חמש כו׳ ומדקא חשיב תא לבסוף ש״מ היינו יציע: **כותל ההיכל שש.** עובי הכותל שאחורי בית קדשי הקדשים: **והתא שש.** חללו של תא מן המזרח למערב: **וכותל התא.** כותל מערבי שלו עביו חמש: **אמר מר זוטרא.** הא דתנן לא מכר את היציע והוא דאיכא ד׳ אמות על ד׳ אמות חשוב בפני עצמו ואי לא לא: **לא את הבור.** סיפא דמתני׳ דהמוכר את הבית לא מכר את היציע היא וקאמר דגם את הבור ואת הדות אינו בכלל בית: בור בחפירה. דות בבנין: **אע״פ שכתב לו.** בית זה אני מוכר לך ועומקה ורומה דלא אתא לרבויי אלא עליות ומעקה וקרקעית הבית שאם רצה מוכר לחפור תחת הבית לוקח מעכב עליו: **ה״נ.** גבי בור ודות אי הוי ד׳ אמות אינו מכור ואי לא לא חשיב בפני עצמו ומזדבן בהדי בית בתמיה והלא סתם בור לא הוי ארבע אמות רוחב דבור קצר הוא: **בור ודות תשמישתא לחוד.** שעמוקים הם ותשמישן למים ובית תשמישתא לחוד[ד] לפיכך אינו בכלל בית אע״ג דלא הוי ד׳ אמות אבל יציע ובית חדא תשמישתא הוי הוא מקום דירה: **לא חשיב.** ובטיל לגבי בית: **השתא יציע.** שתשמישתה שוה לגמרי לשל בית אמרת לא מיזדבן להדי בית: **חדר.** העשוי לשמירת ממונו ואין (א) דומה התשמיש לשל בית לא כל שכן ומאי איצטריך למיהדר ולמיתניה:
לא

המוכר את הבית. תני רב יוסף ג׳ שמות יש לה יציע צלע ותא. איציע דקרא קאי דיציע דמתני׳ כבר פירש רב יוסף גופיה דהוי בדקא חלילה ויציע דבהמ״ק לא מצינו בשום מקום שהיה עשוי כמין חלונות: **והצלעות** צלע אל צלע. וכתיב בההיא קרא ולא (ב) היו אוחזים בקירות הבית ובקרא דיציע כתיב לבלתי אחוז בקירות הבית ש״מ דצלע ויציע חד הוא[א]: **ואיבעית** אימא מהכא כותל ההיכל שש. תימה לר״ת ולר״י דבתר קרא מייתי משנה דהוי כמו יהודה ועוד לקרא (ג) בפ״ק דקדושין (דף ו.) ואומר ר״י דהתם לא קפיד אלא אלשון ועוד אבל הכא דלא קאמר ועוד אתי שפיר וכענין זה מצינו בכמה מקומות (ב״ק דף נב:) דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים ושנוי במשנה: **והתא** שש. בתיכונה איירי דאותה היתה שש אבל תחתונה לא היתה אלא חמש כדכתיב והיציע התחתונה חמש באמה רחבה וגו׳ ונראה דלכך לא נקט התחתונה משום דכנגד התחתונה היה כותל ההיכל עביו שבע[ב] אע״פ שכותל מזרחי של היכל שלא היה בו תאים היה שש עביו למעלה ולמטה שאר כתלי ההיכל שהיו בהן מגרעות היו למטה עבין ז׳ וכנגד התיכונה עביו שש כי המגרעת היא אמה[ג] ולכך התיכונה רחבה מן התחתונה אמה ולכך נקט תיכונה משום דניחא ליה למינקט בכותל היכל מערב שש כמו שמונה התם בכותל מזרח ואם הוה נקט בתחתונה הוה צריך למימר כותל היכל שבע והתא חמש וניחא ליה למינקט שש במערב כמו במזרח ועוד נראה לר״י דהמגרעות היו בין בכותל ההיכל בין בשלשה כותלי התא והמגרעת היתה חצי אמה מכל צד והיתה כותל ההיכל מלמטה שש ומחצה[ד] וכנגד התיכונה שש והשתא ניחא דכל התאים היו מרובעים התחתונה חמש על חמש והתיכונה שש על שש והעליונה שבע על שבע[ה] והא דתנן במס׳ מדות (פ״ד מ״ד) התחתונה רחבה ה׳ ורובד שש אמצעית שש ורובד שבע המגרעת קרי רובד[ו] לפי שהוא כעין שורה בולטת דרובד היינו שורה כדתנן במסכת תמיד (פ״א מ״א) בית גדול היה ומוקף רובד של אבן ומפרש בגמ׳ דהיינו איצטווקא ועוד יש לפרש דבבית שני היתה יציע התחתונה שש והיה חלוק מבית ראשון כמו שמצינו שחלוקין תאים שלעתיד במשכן דיחזקאל דכתיב התם ורוחב הצלע ד׳ אמות ה״נ שמא כך היו חלוקין מבית ראשון ומצינא למימר דחשיב שפיר מלמטה:
לא

עין משפט
נר מצוה

א א מיי׳ פכ״ה מהל׳ מכירה הל׳ א סמג עשין פב טוש״ע ח״מ סי׳ ריד סעיף א:

ב ב ג מיי׳ שם הל׳ ב טוש״ע שם סעיף ב:

ג ד ה מיי׳ שם הל׳ א טוש״ע שם סעיף א:

הגהות הב״ח

(א) רשב״ם ד״ה חדר וכו׳ ואין תשמישו דומה לשל בית: (ב) תום׳ ד״ה והצלעות וכו׳ ולא יהיו אחוזים בקירות הבית: (ג) ד״ה ואיבעית וכו׳ ועוד לקרא דהכי מקשה בפ״ק דקדושין:

לעזי רש״י

אפנטמ״ן [אפינטי״ץ]. מבנה נמוך מאחורי בית או בצידו.

לודר״ש [לויי״ש]. צריף.

מוסף רש״י

היציע התחתונה חמש באמה רחבה. והתיכונה שש באמה רחבה והשלישית שבע באמה רחבה, למה, כי מגרעות נתן לבית סביב חוצה, קומת התא חמש אמות וכשעולה כותל ההיכל חמש אמות גורע את עביו וכנס בו אמה לפנים והניח על אותה כניסה ראשי קורות גג עליית התא, שהיא קרקעית לאמצעית, וכשעולה עשר כנס אמה להניח ראשי קורות עליית האמצעית, שהיא קרקע העליונה, נמצאת אמצעית רחבה מן התחתונה אמה, והעליונה רחבה מן התיכונה אמה (מלכים א ו ו). **והצלעות צלע אל צלע.** תא אל תא ותא על תא (יחזקאל מא ו). **והתא.** הוא יציע שקורין אפנדו״ך בלע״ז (שם מ ז). **לא את הבור ולא את הדות.** המוכר את הבית לא מכר את הבור שבה או את הדות, בור בחפירה בלא בנין כתלים, ודות בבנין (ערכין יט.). **אף על פי שכתב לו עומקא ורומא.** כדאוקמא רב דימי בגמרא (לקמן סב:) דעומקא ורומא בסתמא לא קני ואהני עומקא ורומא למיקני עומקא ורומא ולא למיקני בור ודות שתשמישין חלוק מן הבית, שאינו עשוי אלא לשאוב ממנו מים (לקמן סד. וכעי״ז לקמן קלח:).

רבינו גרשום (המשך)

והיינו כי מגרעות היינו כניסות לבלתי אחוז בקירות הבית כדי שלא יהיו צריכין לנקוב הכותל בשביל הנחת הקורות שלא יהא הכותל רעוע: והצלעות צלע אל צלע. ולא יהיו אחוזות בקירות הבית אלא כדאמרן במגרעות: והתא. היינו יציע: ובין התאים. כלומר בין תא לתא ה׳ אמות: ואיבעית אימא מהכא. מצי יליף דתא היינו יציע של אחר הבית דקא חשיב במדות דכותל ההיכל עביו שש והתא שש היינו יציע: אמר מר זוטרא. היכי אמרי׳ מכר את הבית סתם דלא מכר את היציע והוא דהויא יציע ד׳ אמות ברוחב דמקום חשוב בפני עצמו הוא: ה״נ. בור ודות אי הוי ד׳ רוחב אין מכורין אי לא לא והא בור לא הוי ד׳ אמות רוחב: האי תשמישתא. דבית לחוד הוא שהולכין בו ושוכבין בו ובור ודות עומדין לתשמיש אחר מש״ה אפי׳ פחות מד׳ אמות לא מכר אבל הכא גבי בית ויציע אידי ואידי חדא תשמיש מקום דירה. הלכך אי הוי ד׳ אמות חשוב הוא לעצמו ולא מכר ואי לא לא: השתא יציע. דתשמיש הבית הוא אמרת לא מזדבנא. חדר בפני עצמו דלאו תשמיש בית הוא אלא לישן בו או להצניע בו חפצים מיבעיא דלא מזדבן:

SHAS MOZNAIM